

unam vel aliam causam committere, non univer-
sam jurisdictionem transferre Aug. Barbof. collect.
cap. Cum causam, num. 5. de appellat. Molin. d.
disp. 15. n. 4. Morla Empor. Jur. tit. 2. q. 15. n. 11.
Solorzan. de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 26. n. 51.
Orosio sup. n. 9. & 10. ubi quando censeatur delega-
tio ad universitatem causarum. Petr. Barbofa in d. l.
Cum prator, §. 1. num. 154. Sanch. cum plurimis
de matrimon. lib. 3. cap. 31. n. 2. & 3. Azeved. in
rubric. num. 14. tit. 9. lib. 3. Recop. Villalob. Erar.
comm. opin. lit. D. n. 57. Vantius de nullit. tit. de
nullit. ex defect. jurisd. n. 24. Maranta. de ordin.
judicior. part. 4. dist. 5. tit. an judic. sit ordinar.
n. 27. & 55. D. Gonzal. in d. cap. Si pro debilitate,
hanc in praxi admittam sententiam proficitur,
quanquam de jure cum Bartolo & aliis sentiat oppo-
sitam veriorum. Osuald. l. 17. cap. 8. lit. M.

50 Similiter ab inferiore delegatus ad specialem cau-
sam, permittitur articulum, velut examen testium,
aut citationem alii committere, de quo statim, cum
D. Covar. agendum. Præterea delegatus hic sub-
delegare valebit, ubi talis vigerit consuetudo. Aug.
Barbofa sup. n. 4. Palac. Rub. in cap. Per vestras,
notab. 2. §. 1. n. 28. Petr. Barbofa cum aliis in d. l.
Cum Prator, §. 1. n. 281. Licebit etiam delegato
subdelegare, quoties ad id ab Ordinario delegante
facultatem habuerit. Fulgos. in l. More, num. 14.
de jurisd. Morla sud. num. 9. Solorzan. cum pluri-
bus num. 52. Garcia de Benefic. part. 5. cap. 8. num.
160. Navar. in cap. Placuit, num. 70. de penit. dist.
6. Sang. de disp. 31. num. 5. & 6. Aug. Barbofa
collect. cap. Is cui, de offic. delegat. in 6. Azeved.
num. 19. & ita est tenendum, etsi controverti so-
leat, ut videre est apud Sanch. ac contrarium tueat-
ur Molina d. disp. 15. num. 4. vers. Glossa cap. Is
cui, adhærens Glossæ in cap. Cum causam, de appel-
lat. Fachin. controvers. lib. 1. cap. 45. nam ratio,
qua prohibetur delegato subdelegatio, est quia ni-
hil jurisdictionis proprium habet, quod possit in
subdelegatum transferre l. 1. §. Qui mandatam,
de offic. ejus cui mand. l. More §. de jurisd. at cum
conceditur per Ordinarium potestas subdelegandi,
ipse met confert propriam jurisdictionem illi, quem
delegatus constituit, sicuti in delegato Proconsu-
lis, & aliis prænotavimus sup. num. 28. Vide infra
n. 53.

Ibi: Est tamen ad interpretatio-
nem.

51 Aliud est mandare jurisdictionem, & aliud
dare judicem. Ant. Fab. in ration. ad l. Legatus,
de offic. Procons. de quorum differentia D. Gonzal.
in d. cap. Si pro debilitate, n. 8. & 9. de offic. delegat.
& alii, quos ipse refert. Illud observandum, quod
jurisdictionem mandat, qui eam propriam habet,
l. More §. de jurisd. Judicem dat, cui lege,

Senatusconsulto, aut more majorum concessum
est D. Gonzal. num. 8. Cujac. ad dict. l. More. Ex
quo inferitur, quod ab eo, cui mandatur jurisd. etio,
ad Prætorem qui mandavit, non provocatur secus
à judice dato. Cujac. ad tit. de jurisd. in princip.
vers. Malè etiam quidam negant D. Gonzal. in cap.
Super questionum, num. 5. de offic. delegat. Man-
dare jurisdictionem refertur ad universitatem cau-
sarum, delegare autem ad specialem causæ cogniti-
onem. Orosio. ad tit. de officio ejus cui, in princip.
num. 4.

Ibi: Ut cum potissimum differat
Legatus.

52 Qui tenent delegatum à Legato Sedis Aposto-
licæ subdelegare posse, non solum nituntur pari-
tati Legati Proconsulis, & hujus delegati, sed
etiam præcellenti dignitati Legati, præsertim à la-
tere, qui instar Principis obtinet regiam faculta-
tem & auctoritatem. Azor. Instit. Moral. lib. 5.
cap. 31. in fin. Sed videas supra, n. 47.

Vers. Et profecto quibusdam.

53 Delegatus ab inferiore ad unicam causam, non
prohibetur alii committere aliquem ejus articulum,
ut examen testium, aut citationem. Molin. d. disp.
15. num. 4. in fin. Azeved. sup. num. 14. Aug. Bar-
bofa collect. d. cap. Cum causam, num. 4. C. Gonzal.
in d. cap. Si pro debilitate, num. 17. Maranta sup. num.
54. Sanch. d. lib. 3. disp. 31. num. 10. ubi plures.
Petr. Barbofa in d. §. 1. num. 126. quod verum ha-
bet de nuda citatione, testiumve examine jurisdic-
tionem non exigentibus; nam actus jurisdictiona-
les subdelegare delegatus non valet, ut præfati
cum D. Covar. docent; & tamen absque contro-
versia non est, ut videre licet apud Petr. Bar-
bof. à num. 111. Fachina. controversiar. lib. 1.
cap. 46.

54 Ultra interpretationes ad caput Cum Bertoldus,
de re judic. quas D. Covar. adducit, ac rejicit, pos-
sent alia accommodari ex traditis supra n. 50. Prima
quod eò loci vigeat consuetudo. Secunda, quod
Ordinarius concesserat subdelegandi facultatem:
quem intellectum probat Petr. Barbofa n. 119. cum
seqq.

55 At noster Præses, re exactè discussa, resolvit
quod in d. cap. Cum Bertoldus, subdelegatio non
tenuit secundum juris principia, etsi nihil de nul-
litate sit dictum, quia cum causa jam ad Curiam
fuisset delata, opus non erat ea declaratione, &
casus prout contigit, refertur in textu. Quem in-
tellectum amplexi sunt Molin. de just. & jur. tract.
5. disp. 15. n. 4. vers. Ut habetur cap. Cum Bertoldus,
Sanch. sup. d. num. 10. D. Gonzal. ubi proxime,
Sahagun in d. cap. Si pro debilitate n. 1.

D. DIDACI YBAÑEZ
DE FARIA,
NOVÆ ADDITIONES
ET OBSERVATIONES
AD D.D. COVARRUVIAS
VARIAS RESOLUTIONES.

Ad Libri IV. Caput I.

SUMMARIUM.

- 1 Roma à quo condita, & dicta, dubitatur.
- 2 Romulus illam construxit, & quo tempore.
- 3 Romani natalem urbis Palilibus ludis celebra-
runt.
- 4 Romulus in tribus populum distribuit.
- 5 Tribus tres ex populo à Romulo instituta, & quo-
modo nuncupata.
- 6 Singula tribus in curias decem divisa, & unde no-
mina acceperint.
- 7 Romulus populum in tres partes secuit, quas tri-
bus appellavit, & quomodo eas vocaverit.
- 8 Curia unde nomen sumperint.
- 9 Tribus unde sic vocata.
- 10 De discrimine inter tribus & curias.
- 11 Romulus Rempublicam ad instar Atheniensis in-
stituit.
- 12 Tribus à quibus creata.
- 13 Tribuum urbanarum & rusticarum differentia.
- 14 De divisione populi in classes à Servio Tullio
facta.
- 15 Unui tribui duplex nomen nonnunquam indiceba-
tur.
- 16 Marsicum bellum quare ita vocatum, quando, &
qua de causa introductum.
- 17 Tribus Romane numero triginta quinque.
- 18 Nomina curiarum quæ extant, recensentur.
- 19 Tribuum propria nomina, & unde sic appel-
lata.
- 20 Servius Tullius Rex quas tribus adjecerit, &
quandiu regnaverit.
- 21 Præogativa tribus quæ dicebatur.

- 22 De tribu quæ Princeps vocabatur.
- 23 Verbum Princeps, quomodo accipitur.
- 24 De Mentina tribu.
- 25 Cecrops Athenarum conditor populum suum in
duodecim vicis digessit.
- 26 Theseus Athenarum Rex & instaurator vicos ad
unam urbem redegit.
- 27 Item Patricios à plebeis se gregavit.
- 28 Urbs Athenæ, quæ aliàs Cephisia, unde nomen
acceperit.
- 29 Fuit in tribus digesta.
- 30 Nomina tribuum Atheniensium.
- 31 Tribus Antigonis & Demetris, quare ita nuncu-
pata.
- 32 Attalus quis fuerit.
- 33 Prolomæus Egyptiorum Rex de Atheniensi Re-
publica maxime benemeritus.
- 34 Quomodo describebantur cives in tribubus Athe-
niensibus, remissive.
- 35 De tribubus Hebræorum.
- 36 Illæ à quibus denominata.
- 37 Tribules omnes à suo capite descendebant.
- 38 Numerus tribuum Hebræorum nunquam est au-
ctus, aut diminutus.
- 39 Quibus modis manumissi apud Romanos cives fie-
bant.
- 40 De manumissione in Ecclesia.
- 41 Libertatem lege ipsa obtinentes cives Romani effi-
ciebantur.
- 42 Idem est de illo qui moram libertatis est passus.
- 43 Similiter evenit in libertate per præscriptionem
questam.
- 44 Manumissi alio modo quam censu, vindicta,
aut aliis modis præmissis, cives Romani non
erant.
- 45 Ciceronis locus intelligitur.
- 46 Vindicta manumitti quid sit, & unde sic dica-
tur.

- 47 Ad manumissionem vindictâ desiderantur plura, & in primis, manumissionem esse dominum.
- 48 Non omnes domini servos proprios manumittere valent.
- 49 Causa ad manumittendum vindictâ requiritur.
- 50 Minores viginti annis, nisi causâ probatâ manumittere nequeunt.
- 51 Quæ requirantur in persona servi, ut vindictâ possit manumitti.
- 52 Apud quos Magistratus manumissio vindictâ possit fieri.
- 53 De officio licitoris, qui manumissionibus intererat.
- 54 De solemnitatibus manumissionis per vindictam.
- 55 Conscribebatur instrumentum datæ libertatis, & quâ formâ.
- 56 De censu manumissis.
- 57 Quomodo & quando cives Romani ex institutione Servii Tullii censebantur.
- 58 Civis Romanus nisi censeretur, libertate privabatur.
- 59 Manumissio per censum abiit in desuetudinem.
- 60 Manumissus testamento aut codicillis efficiebatur civis Romanus.
- 61 Nisi aliquid obstat, & de lege Fufia Caninia.
- 62 Testamentaria libertas aut directè, aut per fideicommissum præstatur.
- 63 Codicillis testamento non confirmatis libertas directè concedi nequit, & servus debet esse testatoris tempore testamenti, & mortis.
- 64 Liberti qui fuerint
- 65 De dedititiorum conditione & nomine.
- 66 Dedititia libertas ante Justinianum est sublata.
- 67 Examinatur Accursi assertio circa dedititiorum conditionem, cum num seqq.
- 68 Dedititi non tenebantur manumissionibus servare.
- 69 Expenditur Ulpiani fragmentum.
- 70 Explicatur.
- 71 An dedititii possent testari?
- 72 Dedititii Latini quodammodo sunt, saltem in odiosis.
- 73 Ut dedititius aliquis censeretur, debebat de crimine constare, propter quod notatus erat.
- 74 Filii dedititiorum & Latinorum cujus essent conditionis.
- 75 Liberi non iusta manumissione in libertatem erepti, fiebant ex lege Junia Norbana participes juris Latii. Et quid consequerentur, remissive.
- 76 Sic manumissi non efficiebantur cives Romani.
- 77 Poterant in servitutem revocari, nisi Prætor eos tueretur: sed ex lege Junia Norbana revocationi libertatis locus non erat.
- 78 Latini effici poterant cives Romani iusta manumissione, & pluribus aliis modis.
- 79 Quomodo per filium amicum civitatem assequerentur.
- 80 Filius amicus fiebat civis Romanus.
- 81 Latina libertas quibus modis præstatur.
- 82 Explicantur modi illi.
- 83 De aliis modis consequendi Latinam libertatem.
- 84 Latinis ac dedititiis voluntas ultima omnis interdicta est.
- 85 Lex Junia circa peculia Latinorum nihil immutavit.
- 86 Liberti qui cives Romani non erant, nihil ex testamento percipere permittebantur.
- 87 Idem lege Junia de Latinis est constitutum.
- 88 Latini utiliter heredes institui poterant, sed capere hereditatem nequebant, nisi forent, cives Romani tempore mortis, aut intra diem cretionis.
- 89 Liberti an fideicommissum capere possent?
- 90 Latini successorem ab intestato non habuerunt.
- 91 De edito Trajani, & Senatusconsulto Largiano circa successionem libertorum.
- 92 Latini carebant omnibus, quæ propria erant civium Romanorum, regulariter.
- 93 Aliqua ex his specialiter Latinis sunt concessa.
- 94 Inter libertos quoad patronos ordo extitit, nam fuere primi, secundi, &c.
- 95 Liberti etiam cives Romani non obtinebant ea omnia, quæ ingenuis competebant.
- 96 Discrimen inter tribus & classes Romanas tractatur.
- 97 In ultima classe describebantur liberti.
- 98 Quâ formâ ferrentur suffragia per classes.
- 99 Liberti in urbanis tribubus ut ignobilioribus describebantur.
- 100 De significatione ac differentia verborum Liberti, & Libertini.
- 101 Ex constitutione Justiniani omnes manumissi sunt cives Romani, & jura ingenuitatis consequuntur.
- 102 Intellectus ad legem Patronus 34. de legat. 3.
- 103 Tributes, & non alii, percipiebant congrua, sive Imperatorum largitiones.
- 104 Tessera quid significaverit.
- 105 De lege Clodia frumentaria.
- 106 Differentia inter tribum & tesseram.
- 107 Tessera frumentaria gratis civibus Romanis concedebatur.
- 108 Legatum tessera differt à legato tribus.
- 109 Ex manumissione libertis civibus Romanis jus suffragii non competebat.
- 110 Libertus, de quo in d. l. Patronus, erat civis Romanus, sed tribu, id est latine suffragii, carebat.
- 111 Quo jure Itali & Latini populi uterentur antequam civitate Romana donarentur, & quæ deegerentur civibus Romanis extra Romam degentibus.
- 112 Exercitus Romanorum ex legionibus & auxiliis constabat.
- 113 An liceret Latinis sub legionibus militare?
- 114 Milites legionarii munera militaria poterant obtinere non auxiliares.
- 115 Jus ferendi suffragii quibus competierit.
- 116 De differentia civitatum, quæ populo Romano subdebantur.
- 117 Jus Latii quale fuerit, remissive.
- 118 Civem Romanum nullus Magistratus injussu populi interficere, aut virgis cadere permittebatur.
- 119 Jus civitatis rari, & coarctatè ante bellum sociale exteris concedi solebat.
- 120 Exemptio à tributorum solutione ad jus publicum civium Romanorum spectabat.
- 121 Lex In orbe Romano, ff. de statu homin. quomodo intelligenda.
- 122 Intellectus quidam ad dictam legem Patronus, ff. de legat. 3. rejicitur.
- 123 De etymologia verbi Hidalgo, apud Hispanos: & num. 124.
- 125 Diversum fuit jus Italia apud Romanos, ab eo quod in Hispania tribuitur Hidalgo quoad jus immunitatis.
- 126 Nobilitas quomodo probetur.

- 127 Discrimen in Hispania inter Nobilem ac Hidalgo.
- 128 Filii an patris, vel matris conditionem sequantur.
- 129 Partus sequitur ventrem quoad statum servitutis & libertatis, & quare.
- 130 Quod aliquando ex lege, vel consuetudine aliter observatur.
- 131 Filii naturales an gaudeant nobilitate.
- 132 Quid si Nobilis ex ancilla filium susceperit naturalem.
- 133 Nobilitas, vel ignobilitas matris filium commendat, aut deturpat quoad hominum estimationem.
- 134 Nobilitas à patre, non à matre descendit ad liberos.
- 135 Quis nobilis jure communi, & regio censetur.
- 136 Conditio, Si nobilis nupserit, an impleatur nubendo persone nobili ex parte patris tantum.
- 137 In Hispaniis nobilis ab hidalgo distinguitur.
- 138 Filius ex patre generoso & matre Hebræa, vel Sarracena gaudet nobilitate.
- 139 Alguen apud Hispanos personam nobilem, aut egregiam significat.
- 140 Liberti etiam ante Augusti tempora non describebantur in tribubus.
- 141 Legatum tribus à legato tessera differt.
- 142 Legatum tribus non tenet, si relinquatur habenti jus suffragii à testatore inscio.
- 143 Debetur etsi vivo testatore legatarius tribum ex causa lucrativa consequatur.
- 144 De intellectu legis Patronus 34. ff. de legat. 3.
- 145 Legatum tribus, & legatum tessera equiparantur quoad acquisitionem & transmissionem.
- 146 Legatum tessera frumentaria frumentarium rectè dicitur, etsi frumentum relictum non sit.
- 147 Inter legatum tessera frumentaria, & frumenti, non est discrimen.
- 148 Legatâ militiâ, vel tessera, ipse primario relicta videntur, non earundem estimatio.
- 149 De rationibus dubitandi ad l. Mortuo bove, §. 1. ff. de legat. 2.
- 150 Munera quædam regalia in Indiis Occidentalibus venalia sunt ob regii patrimonii tenuitatem.
- 151 Iterum de interpretatione dictæ legis Patronus.
- 152 De Magistratum Romanorum dignitate ac differentia.
- 153 Senatores Romani an fuerint illustres, aut clarissimi.
- 154 Obtinens ornamenta & prerogativas alicujus dignitatis ex privilegio, vocabatur clarissimus, licet habentes eam dignitatem superioris ordinis essent.
- 155 Nobiles apud Romanos dicebantur clarissimi, & qui hi essent.
- 156 Habebant jus suffragii Nobiles, quod Censor illis auferre nequebat, sicut plebeis.
- 157 Clarissimi suffragium ferebant in Magistratum creatione.
- 158 Plebeis tantum tessera frumentaria præstatur.
- 159 Rursus de intellectu dictæ legis Patronus.
- 160 Ratio dubitandi ad dictam legem Patronus. D. de Fata Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.
- 161 De eadem ratione dubitandi.
- 162 Idem textus intelligitur.
- 163 Obligatus ad factum ex contractu, vel ultima voluntate, an teneatur ad id præcisè præstandum.
- 164 Legatum tribus non in faciendo, sed in dando consistit.
- 165 In facti obligationibus post moram an interesse succedat loco rei.
- 166 Discrimen quoad tempus inter tesseræ, & commoda tribus.
- 167 Cur in d. l. Patronus, non usura estimationis, sed tribus commoda debeantur.

De tribubus Romanis, ad interpretationem legis Patronus 34. ff. de leg. 3.

CAPUT PRIMUM.

Ad Num. I.

UM de Romanorum tribubus agendum nobis sit, expedit nonnulla de initio Urbis præmittere, quæ Historiographi, ut Plutarch. Tit. Liv. Onuphr. Sigon. & alii memorie tradidere: ac in primis observandum est, quæstionis fore, quis primus Romæ conditor extiterit, & à quo nomen acceperit ipsa, ut admonet Joan. Rosinus de antiquit. Romanis lib. 1. cap. 1. & constat ex Fest. de antiquar. voc. signif. lib. 16. Salian. Annal. Ecclesiast. anno mundi 3260. tom. 4. Cornucop. col. 282. in fin. Calepin. verb. Roma.

Verum, cæteris opinionibus prætermisissis, eam sustinendo, quæ vulgò recepta est, Romulus, à quo Romani nuncupati, teste Justiniano in §. Sed jus quidem, Instit. de jur. natur. gent. & civil. prima urbis fundamenta jecisse fertur decimum octavum annum agens, die 20. aut 21. Aprilis anno à creatione Orbis 3302. secundum Salian. aliis quoad annum dissentientibus, statim laudandis, anno 1. Olympiadis 7. ante adventum Christi 751. De quo præter Livium, & cum eo præcitatos Ant. Cont. Chronic. Canon. anno 4580. Rosin. d. cap. 1. in fin. Greg. Vaucopius de Magistrat. veter. popul. Roman. sect. 1. Calepin. verb. Palilia, Cornucop. sup. n. 10. Genebrard. in Chronolog. lib. 1. anno 3150. pagin. 132. Torniiell. Annal. Sacr. an. 3300. n. 1. Ex quibus Vaucop. horam foundationis assignat, nempe inter secundam, & tertiam post meridiem.

Hæc dies ut natalis civitatis, à Romanis festus, ac celebris habeatur, quo agricolæ Palilia celebrare consueverant. Salian. latè d. anno 3302. Plutarch. in Romul. Vaucop. sup. Calepin. ubi proximè, Rosin. lib. 4. cap. 12. verb. Palilia, Propert. lib. 4. in Tarpei. fabula.

Urbi festus erat, dixerunt Palilia patres: Hic primus cepit mœnibus esse dies. Ovid. Fastor. lib. 4.

Arbitrium Romulus urbis habet. Apta dies legitur, quæ mœnia signet aratro. Sacra Palis suberant, unde movetur opus. Idem paulò antè in Palilibus:

Per flammam salisse pecus, salisse colonos: Quod sit natali nunc quoque Roma tuo.

Ubi latè describit quomodo Palilia peragerentur, quod utique tradunt Rosin. sup. Salian. num. 7.